

I enlighet med hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning af ifrågavarande motion, ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes taga i öfvervägande, om och i hvad mån de i cirkuläret den 23 november 1855 meddelade bestämmelser i fråga om sättet för patronatsrättens afskaffande kunna göras mera verksamma för främjande af syftet med nämnda cirkulär.

Stockholm den 15 mars 1892.

På lagutskottets vägvar:

AXEL BERGSTRÖM.

N:o 25.

Ank. till Riksd. kansli den 15 mars 1892, kl. 2 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

Den ofta behandlade frågan om ändrade bestämmelser rörande den kommunala rösträtten på landet har vid innevarande riksdag upptagits i fyra särskilda motioner, hvilka af vederbörande kammare hänvisats till lagutskottets handläggning. Dessa motioner hafva afgifvits, inom Första Kammaren af herr *Sjöcrona*, n:o 12, samt inom Andra Kammaren af herrar *A. Göransson*, n:o 38, *Gunnar Eriksson*, n:o 44, och *Halvar Eriksson*, n:o

78. Samtliga de gradationer i fråga om vidden af en begränsning af den kommunala rösträtten, hvilka tillförene inom Riksdagen varit ifrågaställda, hafva i förevarande motioner funnit förespråkare, i det att herr *Sjöcrona* förordat ett röstmaximum, motsvarande en *femtedel* af kommunens hela röstetal efter röstlängden, samt herrar *A. Göransson*, *Halvar Eriksson* och *Gunnar Eriksson*, med hvilken herrar *Bromée*, *Norberg* och *Nordin* instämt, påyrkat ett dylikt maximum, motsvarande, enligt de båda förres förslag en *tiondedel* och enligt den sistnämndes förslag en *tjugonedel* af kommunens röstetal. Härjemte hafva motionärerne från Andra Kammaren förordat ytterligare ett relativt röstmaximum och i sådant hänseende föreslagit, att rösträtt icke i något fall må utföras för högre röstetal, än som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande.

I den fråga, som sålunda å nyo bragts under Riksdagens ompröfning, hyser utskottet samma åsigt, som det flerfaldiga gånger tillförene uttalat och hvilka åsigt städse vunnit Andra Kammarens godkännande.

Redan 1859—1860 årens allmänna besvärs- och ekonomiutskott hade föreslagit en lagbestämmelse af innehåll att för annat än jord icke finge röstas för mera än en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden. Detta förslag lyckades icke tillvinna sig ständernas bifall; dock beslöt för sin del borgareståndet att inom kommuner på landet ingen borde få rösta för mera än 600 skatteören eller, med andra ord, sex förmedlade hemman eller deremot svarande inkomst af andra beskattningsföremål. Inom bondeståndet uttalade sig många för den af nämnda utskott föreslagna begränsningen, under det andra ville göra den gällande jemväl i fråga om rösträtt för jordbruksfastighet. Sistnämnda åsigt omfattades äfven af ekonomiutskottet vid 1862—63 årens riksdag, hvilket i sådant afseende föreslog, att högsta röstetal inom kommun på landet måtte bestämmas till en tiondedel af kommunens hela röstetal. Detta förslag bifölls af bondeståndet och återremitterades af borgareståndet, men förkastades af de båda andra stånden, i följd hvaraf frågan förföll. Lagutskottet vid 1868 års riksdag upptog nu det sålunda fallna förslaget samt erinrade att det säkerligen funnes ganska många kommuner, der en jordegendom, utan att till arealen vara så stor, att den till någon del måste utarrenderas, ändock i jemförelse med den öfriga jordegendomen inom kommunen vore tillräckligt betydande för att åt sin egare, i synnerhet om denne tillika skattade för inkomst af kapital eller arbete, medföra ett fyrktal, större än

alla de andra medlemmarnes af kommunen sammanlagda röstetal. Olägenheterna här af vore uppenbara, och särskildt ville utskottet betona, att under dylika förhållanden ett af kommunalinstitutionens viktigaste syften — väckandet och underhållet af intresse för kommunens gemensamma angelägenheter — i väsentlig mån måste förfelas.

Utskottets hemställan, af Andra Kammaren bifallen, blef emellertid af Första Kammaren afslagen. Förnyad vid följande riksdag under förklaring, att en lagförändring, hvarigenom den större förmögenhetens öfvervägande inflytande på de kommunala angelägenheterna i lämplig mån begränsades, vore en tvingande nödvändighet, som ej tålde vidare uppskof, rönte berörda hemställan samma öde. Enahanda har utgången varit vid alla följande riksdagar, då frågan om en begränsning af den kommunala rösträtten varit å bane. Och likväl har, på sätt utskottet under en följd af år haft tillfälle att vitsorda, erfarenheten till fullo bekräftat de farhågor, som redan vid tiden för kommunallagarnes tillkomst uttalades rörande verkningarna af den uppåt obegränsade rösträtt, som för landskommunerna finnes stadgad. Beklagligt nog föreligga icke i förevarande ämne färskare statistiska uppgifter beträffande den kommunala rösträtten än de, som innehållas i statistiska centralbyråns berättelse för år 1871. Af denna berättelse framgår emellertid, såsom inhemtas af lagutskottets utlåtande n:o 35 vid 1878 års riksdag, att nyssnämnda år *en* röstegande uti 54 af rikets 2,354 landskommuner innehade mera än hälften af kommunens hela fyrktal. Uti 360 kommuner utgjorde högsta en person tillkommande fyrktal öfver $\frac{1}{4}$ och uti 1,026 kommuner öfver $\frac{1}{10}$ af hela fyrktalet. Hvad vidare beträffar antalet personer, som vid ifrågavarande tid innehade visst fyrktal öfver $\frac{1}{10}$ af kommunens, innehade 54 öfver $\frac{1}{2}$, 378 öfver $\frac{1}{4}$ och 1,697 öfver $\frac{1}{10}$.

Såsom redan blifvit antydt, har utskottet vid tillstyrkande af bifall till väckta förslag om begränsning af den kommunala rösträtten på landet i allmänhet ansett ett röstmaximum af $\frac{1}{10}$ utaf kommuns hela röstetal tillfyllestgörande i den åsyftade rigtningen, och utskottet anser sig så mycket mindre hafva anledning att frångå denna ståndpunkt, som densamma under en följd af år häfdats jemväl af representationens ena hälft. Här af följer, att utskottet icke kan skänka sitt understöd vare sig till det förslag om en begränsning till en femtedel, hvilket under formen af en reservation vid utskottets utlåtande i ämnet vid sistlidne riksdag inom Första Kammaren lyckades vid votering samla kring sig 45 röster, eller till det af herr Gunnar Eriksson framställda förslag i ämnet. Den begränsning, som det förra af de båda nu nämnda förslagen ställer i utsigt, synes nemligen utskottet vara allt för ringa och, hvad det senare angår, har utskottet,

i saknad af en tillförlitlig utredning om nuvarande fördelning af den kommunala rösträtten, icke kunnat med någon större grad af visshet bedöma verkningsarna af en så pass vidsträckt begränsning, som i samma förslag förordas.

På grund af hvad sålunda anförts och med hänvisning tillika till hvad utskottet i detta ämne tillförene yttrat, får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville, med afslag å herrar Sjöcronas och Gunnar Erikssons motioner, för sin del antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Häri genom förordnas, att 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda paragraf lyder i förordningen den 26 oktober 1888, skall hafva följande lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär som åligga alla, hvilka inom kommunen erlagga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. *Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.*

Stockholm den 15 mars 1892.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

dels af herrar *Bergström, Fröberg, Pehrsson* och *Claëson*, som ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till samtliga i ämnet väckta motioner;

dels af herrar *Hasselrot, Ölander, Eneroth* och *Nilsson*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den af herr *Sjöcrona* väckta motion;

dels ock af herr *J. Anderson*, hvilken för sin del tillstyrkt bifall till herr *Gunnar Erikssons* motion.

Härjemte hafva herrar grefve *Klingspor, L. O. Larsson, F. Andersson* och *O. Erickson* begärt få här antecknad, att de icke deltagit i behandlingen af förenämnda motioner inom utskottet.
